

hvorledes naturforholdene med de dårlige jorder samt (tildels vel også en følge heraf) enkeltgårdenes mængde i forhold til de små landsbyer gjorde kvægavlen til det væsentlige element i området. Dette medførte igen, at de største problemer omkring udskiftningen lå omkring udskiftningen af de fælles græsningsarealer og overdrev og ikke i udskiftningen af agerjorden. Endvidere påpeges det, hvorledes selvejet meget hurtigt slog igennem allerede i 1790'erne i området, således at hoveriproblematikken blev løst ad den vej.

I forbindelse med gennemgangen af udskiftningen påpeges det, hvorledes husmændene blev dårligere stillet, fordi de ikke fik jord for de mistede græsningsrettigheder. Med dette in mente, er det ganske pudsigt, at forfatteren deltager i de samtidige landvæsenskommissærers fordømmelse af oberst Arenfeldt til Sæbygård, da denne uden at eje jord i Understed sogn, alligevel gennem et brev til kommissionen søgte at skaffe sine jordløse husmænd i sognet jord i stedet for den mistede fællesgræsning. (s. 28f).

Udviklingen frem til jernbanerne, andelsmejeriernes start og produktionsomlægningen i 1880'erne belyses gennem L. C. Brinck-Seidelins beskrivelse af Hjørring Amt foretaget for Det kgl. danske Landhusholdningsselskab og udgivet i 1828 samt gennem en beretning om udviklingen mellem 1820 og 1850 hos en bonde i Skærum sogn, Peder Christensen Dybro, således som denne blev skildret og trykt i Årsskrift for Landmænd 1855.

Skildringen er ikke belastet af en omfattende litteraturliste eller af et noteapparat, ligesom tekstforklaringer til billeder og skitser ofte er noget kortfattede og utilstrækkelige, men ud fra et formidlingsaspekt må den betragtes som vellykket.

Finn Stendal Pedersen

Esther Petersen: *Fra kald til fag – kampen om statsautorisation*. (Dansk Sygeplejeråd, 1989). 203 s.

»Fra kald til fag« er 3. bind af Dansk Sygeplejeråds sygeplejerskehistorie. Sygeplejerådet har som et prisværdigt initiativ ansat en uddannet historiker til at udføre det store arbejde med materialeindsamling og – bearbejdning. Det foreliggende bind dækker perioden fra 1899 – Dansk Sygeplejeråds stiftelsesår – til 1933 – det år hvor den vigtige lov om autoriserede sygeplejersker blev vedtaget. De to foregående bind omfatter dels et bind med erindringsbidrag, dels et bind om perioden frem til år 1900. Man må formode, at det er hensigten at føre fremstillingen frem til nutiden.

Det foreliggende bind omhandler en vigtig periode i de danske sygeplejerskers historie, nemlig den periode hvor det for alvor lykkedes for sygeplejerskerne at markere sig som en stand, en faggruppe med fælles interesser, repræsenteret af en faglig organisation med stadig stigende indflydelse på områdets arbejds- og uddannelsesforhold. Kapitel 1 beskriver Dansk Sygeplejeråds udvikling i perioden 1899-1933. Kapitlet viser, hvordan Sygeplejerådet gennem et dygtigt arbejde på mange fronter var i stand til at opnå en stærk position blandt sygeplejerskerne. Indsatsen omfattede også områder, der lå uden for den direkte arbejdssituation, som sygeplejerskernes boligforhold, feriemuligheder og pensionsvilkår, samt symbolskabende foranstaltninger som f.eks. det lille firkløveremblem og sygeplejerskeløftet. Fremstillingen omtaler også Sygeplejerådets samarbejde med andre kvindeforeninger, og i en interessant passage diskuteres sygeplejerskernes engagement i kvindevalgrets-kampen før 1915, et aspekt som man kunne ønske, at forfatteren havde gjort mere ud af.

Kapitel 2 fremdrager interessant materiale om sygeplejerskerne ud fra Dansk Sygeplejeråds medlemsarkiv. Der tegnes følgende billede af den danske sygeplejerske ved århundredets begyndelse: Det var voksne, veluddannede, erfarne sygeplejersker, der var sig deres ansvar bevidst, og som derfor stiftede deres egen faglige forening, der gennem sine optagelseskriterier skulle stå som garant for, at medlemmerne levede op til normerne. Efter de første etableringsår rettede man interessen mod de unge, nyuddannede sygeplejersker, som man søgte at rekrutere ud fra kravene om dels en 3-årig uddannelse, dels gode anbefalinger.

Uddannelsesspørgsmålet står i fokus i kapitlerne 3-5. Kravet om en 3-årig statsanerkendt uddannelse var Dansk Sygeplejeråds altoverskyggende krav i denne periode, og fremstillingen følger kampen for dette krav og de mange hindringer, man mødte undervejs. Modstanden kom bl.a. fra læger, politikere og vel også fra den almene holdning, at sygeplejearbejde var noget, som alle kvinder var disponerede for og havde naturlige anlæg for at udføre. Fremstillingen viser Sygeplejerådet som en yderst aktiv og kompetent part i det politiske spil. Både dygtige formænd, frem for alt Henny Tscherning (formand 1899-1927), og aktiv med-

lemsopbakning lå bag Sygeplejerådets stigende indflydelse. Sygeplejerådet måtte langt hen ad vejen selv stå som garant for sygeplejerskernes faglige kvalifikationer, f.eks. ved at arrangere kurser. Men derved opnåede man også at få afgørende indflydelse på den ordning, der fik det officielle stempel i 1933. Loven om statsautorisation af 1933 var en stor sejr for sygeplejerskerne.

Fremstillingen er vellykket og læseværdig. Dens styrke ligger i det store, ukendte materiale, der er fremdraget og stykket sammen, med uddannelsesspørgsmålet som det overordnede perspektiv eller omdrejningspunkt. Man kunne dog overveje, om forfatteren ikke med held kunne have inddraget dels nyere professionaliseringsteorier, dels kvindehistoriske synsvinkler. Det forekommer i hvert fald oplagt at se sygeplejerskernes kamp som en stræben efter at opnå status som en profession eller semiprofession. Ud fra en kvindehistorisk synsvinkel kunne man ønske sig, dels at der var lagt større vægt på at placere sygeplejerskerne i forhold til den øvrige kvindebevægelse, dels at der var gjort mere ud af de kulturelle mønstre og variationer, sygeplejerskernes fællesskaber og den enkelte sygeplejerske som del af en særlig kvindekultur.

Hanne Rimmen Nielsen

KULTURHISTORIE

Kim Karmark: *Laug og zünftighed* (Aarhus Universitetsforlag, 1989). 116 s. Ill.

Arbejdet er en specialopgave i historie og opfylder de krav, der stilles til en afhandling af denne art med dens for-

trin og fejl. Til de første hører en god redegørelse for kilderne og litteraturen. Det er en skildring af zünften i det københavnske snedkerlav, en snæver beskrivelse af skikke og omgangsformer særlig hos hovedstadens snedkersvende i tiden 1577-1800. Det er af stor